

Poročeni so prikrajšani

✍ Tadej Strehovec

Sprejemanje nove družinske zakonodaje je v naši državi vzbudilo številne dileme in pomisleke. Na prav poseben način vzbuja pozornost odločitev ministra Ivana Svetlika, da v predlog Družinskega zakonika (DZ) vključi izenačitev (ne)registrirane istospolne partnerske zveze z (izven)zakonsko zvezo moškega in ženske. To bo pomenilo, da se bo istospolnim partnerjem priznala pravica do številnih socialnih ugodnosti, vključno s pravico do umetne oploditve ter posvojitve otrok. Takšen predlog je Vlada RS potrdila in ga s tem tudi formalno poslala v Državni zbor. S tem se je pričel postopek sprejema zakona, ki bo ideološko razdvajal državljane in javnost ter preusmeril njihovo pozornost stran od socialnih in gospodarskih problemov.

Nadzor nad družino

Predlog novega DZ bo nadomestil do sedaj veljavni Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, s katerim želi Vlada na enem mestu pravno urediti to obsežno področje. Zdajšnji zakon je bil sprejet v prejšnjem nedemokratskem političnem sistemu, ki je med drugim ukinitel razlikovanje med izvenzakonsko in zakonsko zvezo ter krivično razlikovanje pri obravnavanju otrok. Slednje je prav gotovo hvalevredno, zanimivo pa je, da se je s sprejemom takšne zakonodaje

tudi formalno uveljavila redefinicija zakonske zveze in s tem družbeni položaj, ki je odprl novo razumevanje zakonskega in družinskega življenja.

Glede na prejšnji politični ideološki sistem so upravičena vprašanja, kakšen koncept družine in zakonskega življenja je bil takrat politično sponzoriran oz. s kakšnim namenom je prejšnja država vstopila na področje družine in države. Zanimivo je, da so imeli vsi veliki ideološki sistemi 20. stoletja skoraj identičen pogled na družino. Vsi trije sistemi so uveljavljali ločitev, izenačitev izvenzakonske zveze z zakonsko in državno sponzorirane institucije, ki so vzgajale otroke v duhu prevladujoče ideologije. 'Rdeča nit' vse te državne rekonstrukcije je bil nadzor nad družinskim in zakonskim življenjem ter poseganje v vzgojo otrok. Z vidika ideoloških sistemov sta družina in zakonska zveza tisti družbeni celici, ki sta najbolj neodvisni in v katerih je posameznik najbolj zavarovan pred družbenimi vplivi. Takšna trdna struk-

tura pa posamezniku omogoča večjo sposobnost kritičnega razmišljanja ter večjo samostojnost. Zato je razumljivo, da sta npr. Marx in Lenin družino in zakonsko zvezo predstavila kot nekakšno kletko, v kateri je predvsem ženska priklenjena na štedilnik in gospodinjska dela. S tem naj bi bila oropana svojega dostojanstva in temeljnih pravic. Takšno zavzemanje za žensko ni imelo samo pozitivnih posledic v smislu državljanskih, političnih in ekonomskih pravic; med drugim je šlo tudi za to, da se v imenu parole – ženska je delavka, ki gradi družbeni red – oslabi temeljno celico vsake družbe, tj. družino. Uveljavitev pravnih institutov (npr. razveza, začasna ukinitve sklepanja zakonske zveze v času oktobrske revolucije, uveljavljanje izvenzakonske zveze in vedno večja vloga države pri ideološki (pre)vzgoji otrok) je skušala ustvariti družbo, v kateri bo posameznik kot (ne)subjekt ideološkega aparata 'neodvisno' formiran in indoktriniran. Tako rekonstruirana družina je

omogočila takšne družbene razmere, v katerih sta bila ideološka kritičnost in družbeni aktivizem pogosto izvzeta iz obzorja ideološko preobraženega delavskega človeka. S pomočjo takšnega človeka pa je bilo mogoče graditi kulte osebnosti in psevdoreligiozne rituale, kot npr. štafeta mladosti in stadionske manifestacije, kakršnim se še danes lahko čudimo v Severni Koreji.

Ideološki totalitarizmi prejšnjega stoletja so družbeno kritičnost in aktivizem, manipulacijo ter pojem svobode rekonstruirali s pomočjo državne intervencije v strukturo zakonskega in družinskega življenja. Takšen 'družinski projekt' ni vključeval samo modifikacij na zakonodajni ravni; vključeval je tudi načrtno izključitev tistih šolskih vsebin, ki bi kakor koli govorile o tem, kako naj mlad človek uresniči svoj največji ideal, to je družino oz. zakonsko zvezo, kako naj vzgaja svoje otroke in kako naj rešuje družinske probleme. O teh temah je na vseh nivojih izobraževanja potekal zaukazani molk z namenom, da se oblikujejo generacije in generacije tistih, ki bodo ta ideal v praksi težje uresničevali. Takšni posamezniki, ki so se soočali z neuresničeno oz. neuspešno družinsko in zakonsko zgodbo, pa so bili za sistem idealni državljani, saj so energijo, ki bi

osvobodile statusa 'nezakonskosti'. Skoraj 40 let kasneje lahko ugotovimo, da so se s sprejemom tega zakona ustvarile takšne družbene razmere, v katerih so postali poročeni zakonci in njihovi otroci deprivilegirani v odnosu do tistih izvenzakonskih parov, ki se v javnosti deklarirajo kot samohranilci in samohranilke. Zaradi neregistriranosti izvenzakonskega bivanja ni mogoče ugotavljati, kdo živi sam z otrokom in kdo skupaj s partnerjem/partnerko. Zato imajo takšni pari oz. tako deklarirani posamezniki v takšnem sistemu prednost pred formalno poročenimi zakonci, ko gre za dodeljevanje socialnih stanovanj, vključitev otrok v vrtnice in študentske domove, višino štipendije, plačevanje prispevkov in socialnih dodatkov idr. To pomeni, da so zakonci zaradi dejstva poročenosti lahko deprivilegirani, stigmatizirani in celo diskri-

Foto: Werka Jagodic

“ Z vidika ideoloških sistemov sta družina in zakonska zveza tisti družbeni celi, ki sta najbolj neodvisni in v katerih je posameznik najbolj zavarovan pred družbenimi vplivi. Takšna trdna struktura pa posamezniku omogoča večjo sposobnost kritičnega razmišljanja ter večjo samostojnost. ”

jo usmerjali v kritiko sistema, samoiniciativno in velikokrat nezavedno preusmerjali v reševanje osebnih travm in samozdravljenje spominov. Takšna zmanjšana sposobnost ideološke kritike pa se je na poseben način kazala tudi v lažji idejni manipulaciji in mobilizaciji.

Poročeni so prikrajšani

Sedaj veljavni Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ni samo dobronamerno izenačil izvenzakonske in zakonske zveze. V bistvu je presegel krivično pojmovanje neporočenih parov in tistih, ki so bili poročeni, prav tako pa je ustvaril razmere, ki so otroke

minirani. Takšen socialni sistem je ustvaril razmere, v katerih se poroka finančno 'ne izplača' in je posledično tista skupnost, ki je najbolj trdna in statistično najbolj odprta za življenje, že v izhodišču prikrajšana. Na osnovi takšne družbene stvarnosti ni čudno, da nas Eurostat uvršča med države z najnižjim številom sklenjenih zakonskih zvez na tisoč prebivalcev v celotni EU; prav tako pa smo država z eno najnižjih rodnosti tako v Evropi kot v svetu.

Ideološka državna intervencija

V takšno družinsko in demografsko stanje vstopa Vlada s predlogom

novega DZ. Tudi s tem predlogom ne bo ukinjena pretekla ideološka paradigma in s tem razmerja, ki bodo v praksi še naprej deprivilegirala klasično pravno urejeno zakonsko zvezo moškega in ženske. Še več. S predlogom izenačenja istospolne partnerske skupnosti z (izven)zakonsko zvezo bo v imenu zagotavljanja pravic istospolnih oseb vzpostavljen sistem, ki bo še nadalje slabil institucijo zakonske zveze in družine. Ob tem je zanimivo, da Vlada to predlaga v imenu tistih otrok, ki naj bi že odrasčali v istospolnih skupnostih in ki naj bi bili na številnih področjih prikrajšani; prav tako pa tudi v imenu domnevno zavezujočih mednarodnih dokumentov, ki naj bi od naše države zahtevali sprejem tovrstne izenačitve in uvajanje posvojitve otrok v istospolne skupnosti. Slednje nima nobene osnove v mednarodnih dokumentih. Po mnenju Evropskega sodišča za človekove pravice ni diskriminatorno, da zakonska zveza moškega in ženske ter istospolna partnerska skupnost nimata enakega pravnega režima, torej enakih pravic in dolžnosti. Zato je silno nenavadno, da Vlada v času hude gospo-

darske krize predlaga ideološko rekonstrukcijo družinskega življenja in s tem tvegani socialni eksperiment.

Otrok potrebuje očeta in mamo

Če velja verjeti številnim študentom na ljubljanski Fakulteti za družbene vede, Filozofski fakulteti in Fakulteti za socialno delo, naj bi se danes kot družina razumele vse možne kombinacije in relacije, vključno z istospolnimi skupnostmi. Ideološke trditve, da so tudi istospolne skupnosti enako primerne za posvojitev otrok, so zava- jajoče. Dva homoseksualca sta lahko dobra očeta, vendar skupaj nikoli ne moreta nadomestiti matere. Prav tako sta lahko dve lezbijki odlični materi, a bo otrok v njuni zvezi vedno prikrajšan za očeta. Nobena istospolna skupnost ne omogoča tistega, kar lahko da heteroseksualna zveza – namreč skupaj tako očeta kot mater.

Po mnenju številnih psihologov otrok za svoj psihološki razvoj potrebuje očeta in mater oz. moški in ženski lik. Študije kažejo, da otroci v istospolnih skupnostih pogrešajo starša, ki ga nimajo (očeta ali mater). Prav tako so otroci v istospolnih skupnostih zaradi svojih posvojiteljev izpostavljeni večjim zdravstvenim in socialnim tveganjem. Med homoseksualci so ločitve za 50 % pogostejše, med lezbijkami pa za 167 % pogostejše kot med heteroseksualnimi pari. Tveganje za okužbo z virusom HIV je med homoseksualci do 435-krat pogostejše, prav tako pa je med homoseksualci več nasilja. Pri zahtevah po posvojitvi otrok s strani istospolnih skupnosti gre izključno za želje in interese določene skupine odraslih oseb, ne pa za pravice otrok. Pravica otroka do obeh staršev je temeljna človekova pravica, ki je zapisana v najpomembnejših mednarodnih dokumentih; prav tako pa je to pravica, ki je zapisana v naravi človeka. Državna intervencija v družinsko življenje in pravice otrok brez družbenega soglasja se je vedno izkazala kot tvegana in neodgovorna. Zato lahko pričakujemo, da se bo država takšnemu eksperimentu odpovedala. ■

Družina in naravni zakon

✍ Marjan Žvegljč

Tudi živo materijo obvladujejo naravni zakoni. Kar zadeva reprodukcijo sesalcev, je ena od številnih zakonitosti ta, da je za spočetje novega potomca potrebna kopulacija samca in samice iste vrste v plodnem obdobju samice. Samcu, samici in potomcu, ki je plod njune združitve, smo pri ljudeh rekli osnovna celica družbe ali tudi družina. Pri tem je bilo bistveno, da gre za roditelja in njunega rojenca. To je idealna oblika, h kateri velja težiti. Vse drugo (posvojitev, reja, enostarševske družine, zavodi) so načini reševanja žalostnih pojavov razkroja osnovne celice družbe.

Publicist in filozof dr. Boris Vezjak je 18. februarja 2010 v Delu objavil članek pod naslovom *Sedem predsodkov o Družinskem zakoniku*. Če smo natančni, gre za predlog Družinskega zakonika, ki ga je Vlada Republike Slovenije posredovala Državnemu zboru v obravnavo in sprejem. Omenjeni 'predsodki' pa ne zadevajo zakonika v celoti, ampak samo določilo, da lahko tudi istospolno usmerjeni pari posvojijo otroke. V uvodnem razmišljanju se pisec obregne ob prvega moža opozicije, ki je rekel, da je to nekaj, kar "po naravnih zakonih ne sodi v slovenski pravni red". Spotakne se ob 'naravne zakone' in se sprašuje: "Kateri le? Da so?" Ponovno sem moral prebrati, da sem se prepričal, ali berem prav. Naravni zakoni so – tako so nas učili – zakoni, ki obvladujejo ves

materialni in nematerialni (mentalni, čustveni in duhovni, da ne bo pomote) svet. Zakon težnosti je npr. naravni zakon, pa Pitagorov izrek in nešteti drugi zakoni iz narave ter zakonitosti pravnega sklepanja, ki jih je v veliki meri odkril že Aristotel. In seveda še mnogo drugih. Upam, da sem vas prepričal, da naravni zakoni preprosto obstajajo, in upam, da je tudi vsakomur jasno, da veljajo ne glede na to, ali jih je človek že odkril, in neodvisno od tega, ali jih priznava ali zanika.

Brez roditeljev ni otrok

Tudi živo materijo obvladujejo naravni zakoni. Kar zadeva reprodukcijo sesalcev, je ena od številnih zakonitosti ta, da je za spočetje novega potomca potrebna kopulacija samca in samice iste vrste v plodnem obdobju samice. Samcu, samici in potomcu, ki je plod njune združitve, smo pri ljudeh rekli osnovna celica družbe ali družina. Pri tem je bilo bistveno, da gre za roditelja in njunega rojenca. To je idealna oblika, h kateri velja težiti. Vse drugo (posvojitev, reja, enostarševske družine, zavodi) so načini reševanja žalostnih pojavov razkroja osnovne celice družbe. Vendar zato, ker je takšnih obžalovanj vrednih pojavov vedno več, ne kaže zanikati tega, kar je naravno, in vse, kar je bodisi nadomestek bodisi stranpot, enačiti z naravnim.

“ Samcu, samici in potomcu, ki je plod njune združitve, smo pri ljudeh rekli osnovna celica družbe ali družina. Pri tem je bilo bistveno, da gre za roditelja in njunega rojenca. To je idealna oblika, h kateri velja težiti. ”

Naravna zakonitost je tudi, da kopulacijo spremlja izrazit užitek (razen